

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SERİ B. CİLT V. SAYI I. 1955

A. AVUSTURYA'DA EURO-AMERİKAN KAVAKLARININ YETİŞTİRİLMESİ HAKKINDA

(Österr. Vierteljahresschrift für Forstwesen, H. 3, 1950)

Yazan:

Dr. W. Wettstein

Çeviren:

Doç. Dr. Mehmet Sevim

1. **Kavak için yetiştirme muhitleri.** Kavak yetiştirilmesi için toprağın kâfi derecede gevşek olması, oksijen ve besin maddelerince zenginliği ve rutubetli bulunması şarttır. Kavak hiç bir zaman asid topraklara, durgun suya ve sıkı oturmuş topraklara dayanamaz. Müsait şartlar altında balçık, Lös, kireç, marn ve kum topraklarında yetişebilmektedir. Taban suyu akıcı olmalıdır ve seviyesi 60 sm derinlikten daha yüksek olmamalıdır. Kavak zaman zaman vukubulan feyezanlara tahammül edebilir. Nehir, dere, kanal ve cadde kenarlarında iyi yetişmektedir. Fena yetiştirme muhitlerinde iyi tecessüm göstermemekte ve böcek hastalıklarına maruz kalmaktadır.

2. **Toprağın hazırlanması.** Dikim çukurları esas itibariyle sonbaharda açılırlar. Bu suretle kışın toprağın donması ve müsait kırıntı strüktürü alması sağlanmış olur. Gevşek ve oksijence zengin topraklarda daha az intensif bir toprak işleme mümkündür. Dikim sahasının sürülmesi veya freze edilmesi faydalıdır. Kireç ile gübreleme tecessümü artırır ve kavak için hastalıklara mukavemetini yükseltir.

3. **Dikim.** Dikim ilkbaharda olduğu kadar sonbaharda da yapılabilir. Fidanların kemirici hayvanlara karşı korunmaları mutlaka lüzumludur. Dikimde esas itibariyle kökleri 2 yaşında ve gövdecik kısmı 1 yaşında olan köklü çelikler kullanılmaktadır. Dikimden önce bunlarda zedelenmiş kökler düz şekilde kesilerek atılmalıdır. Bu şekilde kök kısmı fazla küçültülürse, aynı şekilde gövdecik de kök sistemi ile mütenasip olarak kısaltılmalıdır. Dikim materyalinin daima fidanlıkta buldukları derinlikten daha derin olarak dikilmeleri icabeder (umumiyetle 20 sm kadar derin). Bağlı topraklarda az derin, pek gevşek topraklarda da derin dikim yapılır. Di-

kimde en elverişli aralık 6 - 8 metredir. Bu suretle birliğin içerisine yetiştirme muhitine uygun diğer ağaç türlerinin de karıştırılması mümkün olur.

4. Yetiştirme. Euro-amerikan kavakları bugün umumiyetle çeliklerle üretilmektedirler. Çelikler ancak dikimden önce kesilmelidirler. Müstesna hallerde çeliklerin kışın elde edilmeleri lâzımgeliyorsa, o zaman bunlar kum içine yatırılırlar. Bu gibi hallerde çeliklerin küflenmemesi için kontrol edilmeleri lâzımgelir. Bu türlü çelikler toprağa sokulmadan önce 24 saat akar su içinde bekletilirler. Çelik en az 8 mm kalınlıkta olmalıdır; uzunluğu 15-20 sm dir ve en az 4 gözü ihtiva eder. Çeliklerin seçilmesinde şu hususlara dikkat edilmelidir: 1. Çelikler eğri büğrü olmamalı. 2. Sağlam odundan olmalı. Kabuk herhangi başka bir renkte benekleri ihtiva etmemeli, soyulmuş ve çatlaklı olmamalıdır. 3. Esas sürgün ve dik duran 1. dizi dallardan elde edilen çelikler en elverişli olanlarıdır. Çeliklerin kesilmesi en elverişli şekilde dip kısmında yan tomurcuğun hemen altından mail, baş kısmında ise yan tomurcuğun hemen üstünden arzani olarak yapılmalıdır. Kesilen çelikler kurumaya ve mantar enfeksiyonuna karşı korunmalıdır. Çeliklerin kesilmesi mümkün olduğu kadar geç, en iyisi tomurcukların şişginleşmeye başlamasından hemen önce yapılmalıdır.

5. Fidanlık. Kavak fidanlıklarında toprak gevşek ve derin olmalıdır. Toprağın işlenmesi pulluk ve frezelerle sonbaharda en az 25 sm derinliğe kadar yapılır ve böylece toprak çeliklerin sokulmasından önce oturma imkânını bulur. Çeliklerin toprağa sokulması ilkbaharda, Martın ikinci yarısında yapılmalıdır. Dikim, sıralar arasına 60 ve fidanlar arasına 30 sm mesafe verilmek suretiyle icra edilir. Çelikler dik olarak toprağa tamamen sokulurlar. Gelişmenin iyi olabilmesi için vejetasyon süresi zarfında toprağın gevşetilmesi ve yabancı otlardan temizlenmesi şarttır.

B. ORMANCILIKTA ÖNEMLİ KAVAK TÜRLERİ

(Zürich, Technische Hochschule, Silvikültür Enstitüsü notlarından)

T	Tomucuk	Ya	Yaprak açma
Y	Yaprak	Yk	Yaprak kaidesi
Ys	Yaprak sapı	D	Dal

Tür	Melezlik	Cinsiyet	Botanik özellikleri	Yetiştirildiği yer ve tecessümü
1. Populus nigra	—	Erkek ve Dişi	T : esmer kırmızı, uzun, dala yatık Y : parlak koyu yeşil, alt yüzü mat yeşil, derimsi, fazla yuvarlak köşeleri ile dört köşeli-rombik şeklinde, uzunluğu eninden fazla, dişli. Ys : yeşil, ekseriya kırmızımsıtrak. Yk : kama şeklinde. Ya : pek geç. D : düz, yuvarlak 1 yaşında yeşil, bilâhare gri, bir çok kısa yan dallar.	Ratıp-serin yetiştirme muhitleri, bilhassa pramidal kavak var-yetesinde (P. nigra var. italica). hacım ve kıymet hasılatı düşük.
2. Populus monilifera	—	Erkek ve Dişi	T : esmerimtrak, dar, dala yatık. Y : taze yeşil, geniş-oval, boyu eni kadar, kaba dişli. Ys : ekseriya yeşil, Yk : düz. Ya : P. regenerata'daki gibi. D : 1 yaşında yeşil, 2 yaşında esmer-gri, hemen hemen yuvarlak, yan dalcıklar yok.	Toprak isteği pek fazla değil, ekseriya yalnız park ağacı olarak kullanılır. Yetiştirme muhiti istekleri tam olarak malûm değil.

Tür	Melez-lik	Cinsiyet	Botanik özellikleri	Yetiştigi yer ve tecessümü
3. Populus angulata	—	Erkek ve Dişi	T : yeşilimtrak esmer, uzun, 9-11 mm, dala yatık. Y : parlak koyu yeşil, derimsi, üç köşeli-oval, uzunluğu e-ninden fazla, çok büyük. Ys : biraz kırmızı. Yk : düz-hafif kalp şeklinde. Ya : Pek erken D : Odunlaşmış halde daima köşeli, bir çok yan dalcıklar.	Dere yatağı ormanlarında, yol ağaçlandırmaları için pek elverişli. Takriben 15 yaşına kadar fevkalâde hızlı büyü-mekte, düzgün gövdeli.
4. Populus serotina	1×2	Erkek	T : Yeşilimtrak, sivri, dala yatık, 7-9 mm. Y : Koyu yeşil, üç köşeli yuvarlak, eni boyundan fazla, dişli, diş uçları ekseriya siyah noktalı. Ys : Kırmızı. Yk : Düz-hafif kalp şeklinde. Ya : pek geç. D : 1 yaşında yeşil, 2 yaşında gri, yan dalcıklar mevcut değil.	Nisbeten kurak topraklarda olduğu kadar oldukça ağır topraklarda da yetişmekte, sanayi odunu veren iyi bir kavak türü.
5. Populus marilandica	1×4	Dişi	T : Dala yatık, esmer, 7-9 mm. Y : Taze yeşil - sarı yeşil, rom-bik-oval, dişli. Ys : Yeşil, Yk: kama şeklinde. Ya : Erken. D : 1 yaşında yeşil, 2 yaşında kurşuni gri, fazla bükülme kabiliyetini haiz, ekseriya yuvarlak, yan dalcıklar yok.	Yetişme muhiti istekleri P. serotina'dan daha az, nisbeten ıslak topraklarda da yetişmekte. Ekseriyetle çarpık gövdeli, bununla beraber gene sanayi odunu veren iyi bir kavak türü.

Tür	Melez- lik	Cinsi- yet	Botanik özellikleri	Yetiştigi yer ve tecesümü
6. Populus regenerata	1×4	Dişi	T : Dala yatık, esmer, 7-9 mm uzunlukta. Y : Taze yeşil (-sarı yeşil), üç köşeli yuvarlaklaşmış, dişli, eni uzunluğundan fazla. Ys : Kırmızı. Yk : Düz. Ya : P. serotina'dan önce, P. marilandica'dan sonra. D : 1 yaşındaki dallar, P. marilandica'dakinden biraz daha esmer.	P. serotina'da olduğu gibi.
7. Populus robusta	3×1	Erkek	T : Esmer, dala yatık durumda, 8-10 mm. Y : Parlak koyu yeşil, biraz derimsi, üç köşeli-oval, dişli. Ys : Kırmızı, ekseriya hafif tüylü. Yk: düz. Ya : Erken (P. angulata'dan hemen sonra). D : 1 yaşında kırmızı, köşeli, 2 yaşında parlak esmer, kırılabilir, bir çok kısa yan dalcıklar.	Nisbeten kurak topraklarda da yetişmekte, pek hızlı tecesümlü, odunu yumuşak, böcek ve mantar âriz olabilir.
8. Populus gelrica	5×4	Erkek ve Dişi	T : Kısa, ekseriya biraz kalkık vaziyette. Y : Parlak yeşil, üç köşeli, dişli, ekseriya yaprak kenarında koyu renkli noktalar mevcut. Ys : Yeşil (yer yer biraz kırmızımtrak). Yk : Düz. Ya : P. serotina'dan 1-2 hafta önce. D : P. marilandica'daki gibi, daha az bükülebilir.	Nisbeten hafif topraklarda da yetişmekte, pek hızlı büyür ve odunu iyi evsftadır.